

ditione est Columniæ gentis. In ejus agro fontes sunt putidi, sulphureis aquis, teste Boccatio.

Antium.

Post Ardeam erat *Aphrodisium* & mox *Antium*, sic dictum ab Antio, uno ex Vlyssis & Circes filijs. Celebre fuit *Fortune* templo, cujus meminit Tacitus lib. 3 Annal. & Horatius lib. 1 Odar.

*O diva gratum quæ regis Antium,
Præsens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus, vel superbos
Vertere funeribus triumphos.*

Antii, urbe Volscorum, exulasse Martium Coriolanum scribit Dionysius, & à T, Quintio Cos. deditio captum, partemque agri ejus attributam populo Romano. Instauravit Antium Claudius Nero Imperator, colonis impositis, portuque facto operis sumtuosissimi, cujus stupenda hodie visuntur rudera. Navium, quibus Antiates bello fuerant usi, Rostra, à Romano victore in foro fixa, nomen fecerunt loco, ex quo conciones haberi solitæ ad populum. Celebre fuit ob adservatum volumen, quo Pythagoræ quædam dogmata dicebantur perscripta. Nata hic Neroni filia ex Poppæa conjuge, Augusta dicta. Hodie nihil ejus exstare censet Volaterranus, sed in ejus vestigiis NEPTUNIUM nunc ædificatum. Memorat Blondus juxta litus multas ædificiorum ruinas in silvis apparere, quæ præscam urbis amplitudinem loquuntur. Silvæ, quas dixi, aprorum, capreolorum, leporum venationi sunt aptæ. Fuisse quondam ibi lucum Iovis Indigeris colligitur ex Plinio.

Neptunium.

Astura.

Post Antium est *Astura*, Plinio flumen cum insula cognomine, tabulæ vero itinerariæ oppidum, quod forte fuit vel ad flumen in continente, vel in insula. De eo Servius ad finem VII Æneid. *Haud longe à Terracina oppidum est Astura, & ejusdem cognominis fluvius.* Hodie in insula est specula, castelli in modum exstructa. Heic olim Ciceronis fuisse villam testatur Plutarchus in ejus vita. Locus memorabilis est cum indignissima M. Tullii Ciceronis, Antonium fugientis cæde, tum Conradini fato, Henrici F. Frederici II Imperat. N. quem Carolus Eculismensis, primus Siciliæ rex, securi percussit.

Post Asturam flumen sequebatur Nymphæus amnis. Post hunc *Clostra Romana*. Clostris succedit *Circæum promontorium*, in quo ejusdem nominis oppidum fuit, colonia Romanorum à Tarquinio Superbo deducta. Mons *Circæus* hodieque dicitur, vulgo *monte Circello*. Inter hunc igitur atque Asturam Nymphæus fluvius nullus alius esse potest, quam qui unicus hoc littore in mare effunditur, fontes habens amœnissimos sub oppido Sermoneta, apud celebrem vicum, equitum Divi Lazari quondam domicilium, cui hodieque inde nomen est vulgare *la Ninfæ*. Virgil. lib. 7,

*Qui saltus, Tiberine, tuos, sacrumque Numici
Littus arant, Rutulosque exercent vomere colles,
Circæumque jugum.*

Fuit in eo quondam oppidum sacellumque

Italia.

Circes & Minervæ ara. Strabonis ætate poculum ibi ostendebatur, quo bibisse dicebatur Vlysses. Oppidi sensim collapsi loco munitissima arx condita, tutum antiquis Pontificibus à Tyrannorum sævitia refugium. In radicibus montis *Circæi* castellum est *Sancta Felicitas*, memoria Celestini II Pontificis clarum, uti referunt Petrarcha & Platina. Interius à littore *Pometia* erat urbs, Latina colonia, & *Pometini campi*.

Pometia.

Sequitur TARRACINA urbs, quibusdam dicta *Terracina*, antea *Tracinne*, à re ipsa, id est ab asperitate loci, quia in scopulo condita erat. Ovidio ab eodem argumento alia vocabuli formatione *regæ Trachas* dicitur lib. 15 Mer.

*Minturnæque graves, & quam tumulavit alumnus,
Antiphææque domus, Trachasque obsessa palude,
Et tellus Circea, & spissi litoris Antium.*

Oppidani Taracinienses dicebantur. Ipsi incolis Volscis appellabatur Anxur, ita Festus: *Anxur vocabatur, quæ nunc Tarracina dicitur, Volscæ gentis, sicut ait Ennius; Volsculus perdidit Anxur.* Olim enim in monticulo sita fuit, mari circumfuso, ut legere est apud Solinum. Ad situm pertinent Poëtarum veterum quædam: Lucani lib. 111:

Iamque & præcipes superaverat Anxuris arces.

Horatii libro 1, Sat. v:

*Millia tum præsi tria repimus, atque subimus
Impositum saxi late candentibus Anxur.*

Martialis ad Faustianam libro x:

*O nemus, o fontes, solidumque madentis arenæ
Littus, & æquoreis splendidus Anxur aquis.*

Item post, ad Frontinum:

Anxuris æquorei placidos, Frontine, recessus.

Silii libro VIII de bello Punico:

Quis Circea juga & scopulosi verticis Anxur?

Sic Livius libro IV ab V. C. *Anxur fuit, quæ nunc Tarracina sunt, urbs prona in paludes.* Oppidum est exiguum, sed frequens & honestum. Quinquagesimo milliari ab urbe locatur apud Appianum lib. 111 bell. civil. Muri ex quadrato filice absque cemento facti. Iovem ibi cultum olim, patet ex Virgilii lib. VII Æneidos, cui Iuppiter cognominatur *Anxurus*. Adfecti hic martyrio

*Qualitas.
Distantia
ab urbe.*

Muri.

Di.

Felix presbyter & Eusebius monachus, Claudii Imperatoris jussu. Episcopatus gaudet dignitate. Portu Tarracinensem ab Antonino resectum prodit Spartianus. Extra urbis hodie mœnia theatrum visitur forma quadrata. Ab Servilio Hala olim obsessa & direpta, auctore Livio lib. IV, qui etiam lib. VII scribit, militum manum in montis angustiis, ad Lautulas non procul Anxure, confedis: dein lib. IX, pugnatum ibi: post lib. XXVI, sub Asdrubalis in Italiam adventum immunitate donatam: insuper alibi lib. XXVII, angues immensæ magnitudinis, piscium modo, juxta portum *Tarracina* colludere visus memorat. Narrat Suet. in Tiberio cap. XXXIX, Tiberium Imperatorem, in prætorio prope *Tarracinam* cœnantem, ægre repentinum saxorum lapsum, quo multi amicorum ejus & familiarium attriti sunt, effugisse. Apud hoc etiam oppidum

Martyres.

Episcopatus.

us.

Theatrum.

Res gesta.